
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

הפלסטינים: היסטוריה, חברה, פוליטיקה: מ-1948 עד ימינו -
56575

תאריך עדכון אחרון 28-08-2023

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: מדע המדינה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): מאיה רוזנפלד

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: maya.rosenfeld@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: רביעי 13:00-14:00

תאור כללי של הקורס:
תיאור הקורס:

הקורס עוקב אחר השפעתם של ארבעה גורמים מרכזיים על ההיסטוריה החברתית והפוליטית של הפלסטינים מאז מלחמת 48 ועד ימינו: הפליטות, הפיזור במדינות הערביות "המארחות", הכיבוש הצבאי הישראלי, והתפתחות התנועה הלאומית הפלסטינית. מבוא קצר על התמורות המרכזיות שעברו על החברה הפלסטינית תחת שלטון המנדט הבריטי ונוכח ההתיישבות הציונית בפלסטין-א", יוביל לנקודת המוצא של הקורס: מלחמת 48, הקמת מדינת ישראל והפיכתם של למעלה מ-700,000 פלסטינים לפליטים. נתוודע תחילה להתערבות הקהילה הבינלאומית למען פליטי פלסטין: נברר את מקור המחויבות הבינלאומית כלפי פליטים אלה, נסקור את החלטות או"ם המרכזיות בעניינם ואת העמדה הישראלית שהתנגדה ליישומן, ונבחן את דרכי הסיוע של מוסדות או"ם לפליטים לאורך כשבעים וחמש שנה.

בהמשך נעסוק במאפיינים שונים ומשותפים במעמדם הלגאלי, הכלכלי החברתי והפוליטי של הפלסטינים בארצות פזורה מרכזיות: ירדן, לבנון, סוריה ומדינות המפרץ. נשאל איזה משטרים הדירו את הפלסטינים שבתחומם ואלה נקטו במדיניות של הכלה או הכלה חלקית ומדוע? על רקע זה נתוודע לתהליכי הפוליטיזציה של הפלסטינים בפזורה ולאפיקי הפעולה הפוליטית הפלסטינית, תחילה בעיקר בשורות מפלגות ותנועות המזוהות עם הלאומיות הערבית, ובהמשך בשורות ארגונים פלסטינים עצמאיים. נעמוד על השפעת התבוסה הערבית במלחמת 67 על התפתחות התנועה הלאומית הפלסטינית ומוסדותיה, ונסקור את עלייתו של אש"פ - הארגון לשחרור פלסטין - כארגון הגג המוכר המייצג את השאיפות הלאומיות הפלסטיניות ואת התמורות באסטרטגיה הפוליטית שלו.

ניצחונה של ישראל במלחמת 67 לווה בכיבוש שטחים נרחבים, ובהם הגדה המערבית ורצועת עזה, ובהחלתו של משטר צבאי באזורים אלה. נדון במרכיבי מערכת השליטה הצבאית: הפרישה הצבאית, החוק הצבאי, והמשפט הצבאי, נעסוק בהרחבה במנגנוני ההשתלטות הישראלית על קרקעות בגדה המערבית, במדיניות ההתנחלות לאורך העשורים, בשינוי פני השטח הפלסטיני ובהשלכות מכלול התפתחויות זה. נקדיש מקום נרחב לניתוח ההשפעות ארוכות הטווח של משטר הכיבוש המתמשך על תנאי הקיום הכלכלי בגדה וברצועה ועל ההשתנות החברתית-מעמדית והפוליטית של החברה הפלסטינית בכללותה ושל מגזרים מסוימים בתוכה.

נעמוד על תהליך ההתפתחות הייחודי של התנועה הלאומית בשטחים: תוך עימות מתמשך ומסלים עם השלטון הצבאי הישראלי, מזה, ותוך הזדהות עם אש"פ, הנהגתו ומטרותיו, מזה. נתוודע לשיאו של תהליך זה - האינתיפאדה הראשונה (1987-92) - ולהתפתחויות הפוליטיות והמהלכים הדיפלומטיים שבאו בעקבותיו, ובכללם ועידת מדריד והסכמי אוסלו. הסכמים אלה, שהביאו לייסוד הרשות הפלסטינית ב-1994, הותירו את השליטה הצבאית הישראלית בשטח הפלסטיני על כנה לתקופת ביניים, שהייתה אמורה להסתיים תוך חמש שנים אך נמשכת עד עצם היום הזה. נבחן את התמורות בכלכלה הפלסטינית, במאפייני החברה בשטחים הכבושים ובמבנה המעמדי שלה מאז הסכמי אוסלו ועד ימינו, תוך שימת דגש בסוגיית היתכנותו של פיתוח כלכלי-חברתי בהעדר ריבונות פלסטינית ותחת המשך השליטה הצבאית של ישראל.

מטרות הקורס:

מטרת הקורס: לחשוף את הלומדים לסוגיות מרכזיות בהיסטוריה החברתית והפוליטית של הפלסטינים מאז מלחמת 1948 ועד ימינו ולהנחיל להם ידע שיטתי והבנה מעמיקה בנושאים אלה.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

- א. להצביע על הגורמים המרכזיים אשר השפיעו על ההיסטוריה החברתית והפוליטית של הפלסטינים מאז מלחמת 1948 ועד ימינו
- ב. לדון בהיווצרות בעיית הפליטים הפלסטינים ולנתח את דפוסי ההתערבות של הקהילה הבינלאומית למען פליטי פלסטין לאורך כשבעה עשורים.
- ג. לסקור את מצבם של הפליטים הפלסטינים במדינות הערביות ה"מארחות" (ירדן, לבנון, סוריה) לאורך שבעה עשורים ולבחון את ההבדלים בין הפזורות השונות באמצעות כלים מתחום הסוציולוגיה ומדע המדינה.
- ד. להצביע על שלבים מרכזיים בהתפתחות התנועה הלאומית הפלסטינית מאז מלחמת 48 ועד ראשית המאה הנוכחית ולנתח את התמורות המרכזיות במאפייני המאבק הפלסטיני להגדרה עצמית ואת השלכותיהן.
- ה. לתאר את המרכיבים המערכתיים המרכזיים של הכיבוש הצבאי הישראלי בגדה המערבית וברצועת עזה ואת השתנותם מאז יוני 67 ועד ימינו.
- ו. לדון בהשפעות ארוכות הטווח של שלטון הכיבוש המתמשך על מאפייני כלכלה, חברה ופעולה פוליטית בשטחים הפלסטינים הכבושים.

דרישות נוכחות (%) :

הנוכחות בקורס היא חובה. יתבצע רישום נוכחות בסיומו של כל שיעור. מותר להחסיר פעם אחת ללא דיווח. סטודנטים שיחסירו ארבע פעמים ויותר לא יוכלו להגיש את המטלה הסופית.

שיטת ההוראה בקורס: הרצאות

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

פירוט תוכנית הקורס: סילבוס

פתיחה

- א. הצגת מטרות הקורס, הגישה הכללית המיוחדת אותו, והדרישות.
- ב. הפלסטינים בגדה המערבית, ברצועת עזה, בישראל ובתפוצות מאז 1948 ועד ימינו - נתונים היסטוריים, דמוגרפיים ופוליטיים בסיסיים.

גלות, פליטות, חיים בפזורה: היבטים מרכזיים

1. מלחמת 48, היווצרות בעיית הפליטים, והתערבות הקהילה הבינלאומית בעניינם: הצעת החלוקה של או"ם (נובמבר 1947), דחייתה על ידי ההנהגה הפלסטינית והמדינות הערביות ותחילת המלחמה;

שלבי המלחמה ועזיבתם ההמונית של הפליטים; שליחות ברנדוט והחלטה מס' 194 של העצרת הכללית של האו"ם מדצמבר 1948 ("זכות השיבה"); המדיניות הישראלית של "אי ההשבה" של הפליטים; הקמת אונר"א (UNRWA) סוכנות הסעד והתעסוקה של או"ם לפליטים פלסטינים במזרח (הקרב).

2. השכלה כמשאב מפלס דרך בתנאים של פליטות, גלות והדרה: שינויים משמעותיים בדפוסי רכישת השכלה בקרב הפלסטינים אחרי מלחמת 48' והעקירה; תרומת אונר"א להנחלתה והפצתה של השכלה בקרב קהילות הפליטים הפלסטינים; סטודנטים פלסטינים באוניברסיטאות הערביות בשנות ה-50 וה-60; הגירת בעלי השכלה ומקצוע למדינות המפרץ; מקומם של "משאבי אנוש פלסטינים" בכלכלה המזרח תיכונית

3. מעמדם הלגאלי-פוליטי-חברתי של הפליטים הפלסטינים בארצות הפזורה ("המדינות המארחות") על הספקטרום שבין הכלה להדרה: דיון בשלושה "טיפוסים אידיאליים" של קהילות פליטים פלסטינים: "אזרחים" בירדן, "זרים" בלבנון, "עובדים מהגרים" בכווית (עד מלחמת המפרץ).

4. התפתחות התנועה הלאומית הפלסטינית לפני מלחמת 67': תמורות פוליטיות בעולם הערבי אחרי מלחמת 48' וההשפעות על הפלסטינים; גלות, השכלה גבוהה, וחיים סטודנטיאליים כגורמים לרדיקליזציה פוליטית; לאומיות פלסטינית ולאומיות ערבית: פלסטינים בתנועת הלאומיים הערבים 'פתח' תנועת הופעת; הקומוניסטית המפלגה בשורות פלסטינים (ANM);

5. התפתחות התנועה הלאומית הפלסטינית אחרי מלחמת 67': עליית ארגוני הגרילה הפלסטינים על רקע התבוסה הערבית במלחמת 67'; אש"פ המחודש ומוסדותיו; בחיפוש אחרי טריטוריה: כישלון בגדה, גירוש מירדן, התבססות בלבנון; מלחמת 73' והשינוי באסטרטגיה הפוליטית של אש"פ (1974); אש"פ זוכה להכרה בינלאומית ומרחיב את קשריו; הפלישה הישראלית ללבנון (1982) ואובדן הבסיס הטריטוריאלי

החברה הפלסטינית בגדה המערבית וברצועת עזה תחת כיבוש צבאי ישראלי

1. הכיבוש הצבאי כ"מערכת": מלחמת 67' והחלת משטר צבאי בגדה וברצועה; מרכיבי המערכת והאופי הטוטאלי שלה: ממשל צבאי; חקיקה צבאית; מערכת המשפט הצבאי; שליטה ישראלית באדמות ומשאבים; מדיניות הפקעת הקרקעות והקמת ההתנחלויות; התפרשות צבאית ו"שינוי פני השטח" בגדה המערבית.

2. הכלכלה הפוליטית של הכיבוש הצבאי הישראלי ותהליכים של שינוי חברתי מעמדי פועלים יומיים פלסטינים בכלכלה הפוליטית של הכיבוש; מדיניות ישראלית של אי פיתוח; שקיעת ענף החקלאות כמקור קיום עיקרי; הזנחת השירותים החברתיים; תיאוריות של תת-פיתוח ותלות: האם הן מתאימות למקרה של השטחים הכבושים?

3. הכלכלה הפלסטינית ב"שנות אוסלו" 1994-2000. הנספח הכלכלי של הסכמי אוסלו (הסכם פאריס) ומשמעויותיו; הקמת המגזר הציבורי-ממשלתי של הרשות הפלסטינית, קליטת רבבות לשורותיו; הקמת מערך הסיוע הבינלאומי לרשות הפלסטינית בחסות הבנק העולמי; המשך השליטה הצבאית של ישראל בגבולות וברוב הטריטוריה הפלסטינית והשפעתם על מאפייני כלכלה ותעסוקה ועל אפשרויות פיתוח בשטחים הפלסטינים.

4. הכלכלה הפלסטינית ב"עידן פוסט-אוסלו" (מאז פרוץ האינתיפאדה השנייה בספט' 2000)

הסלמת משטר הסגר: המצור על רצועת עזה, ביתור הרצועה והגבלות התנועה החמורות בתחומה; פגיעה מסיבית בתשתיות ומשאבים; נסיגה חדה של התנאים הכלכליים-חברתיים ומשבר הומניטארי בשטחים הפלסטינים; תוכניות סיוע החירום לשטחים מחליפות את תוכניות הפיתוח של שנות אוסלו; התרחבות משמעותית של הפער בין הגדה לרצועה בעשור האחרון; תוכניות הרפורמה הכלכלית של הרשות הפלסטינית בגדה המערבית

5. רכישת השכלה ומוביליות חברתית בצל הכיבוש: בתי ספר תחת כיבוש (1967-1994): הממשל הצבאי הישראלי וניהול שלש תת-מערכות החינוך בשטחים; אוניברסיטאות תחת כיבוש (1967-1994): ייסוד האוניברסיטאות הפלסטיניות בגדה המערבית וברצועת עזה וההשפעה על דפוסי רכישת השכלה של מגזרי אוכלוסייה שונים בשטחים הכבושים; האוניברסיטאות כמרכזים לפעילות פוליטית-חברתית תרבותית-קהילתית: בחינת מקומן כ"מוסדות לאומיים"; התהוותה של שכבת בוגרי אוניברסיטאות בשטחים הכבושים; מכשולים בפני מוביליות חברתית של בעלי השכלה; שינויים במאפייני מערכת החינוך ובמדדי השכלה מאז הקמת הרשות הפלסטינית: ההשקעה הגדולה של הרשות בפיתוח ההשכלה התיכונית והגבוהה; זינוק חסר תקדים במספרם של מסיימי תיכון הזכאים לבגרות, הכפלה פי 7 של מספר הסטודנטים במוסדות להשכלה גבוהה; בעיית התעסוקה של בוגרי אוניברסיטאות ומכללות בשנות ה-2000.

התפתחות התנועה הלאומית הפלסטינית בשטחים הכבושים, העימות עם השלטון הישראלי, תהליך השלום וטרפודו

1. הצביון הייחודי של התנועה הלאומית הפלסטינית בשטחים: כשלון הניסיון לכונן תשתית למלחמת גרילה בשטחים הכבושים ונפילת אופציית המאבק המזוין; המונופול הישראלי על "חוק וסדר" והאיסור על פעילות פוליטית פלסטינית; ההזדהות עם אש"ף וקבלת הנהגתו ומרותו; "החזית הלאומית הפלסטינית", "ראשי הערים הנבחרים", ו"הועדה להכוונה לאומית", כציוני דרך במיסוד ההתנגדות הפוליטית המאורגנת לכיבוש. העשור השני לכיבוש: דצנטרליזציה וצמיחת תשתית רחבה של ארגונים עממיים; סטודנטים, תלמידים, פליטים, עירוניים, כפריים, נשים, ופועלים בשורות התנועה הלאומית מקומם הבולט של האסירים הפוליטיים בתנועה הלאומית ובהנהגתה; החלק והשלם: נאמנות ההנהגה המקומית להנהגה הפוליטית של אש"ף.

2. האינתיפאדה הראשונה: התקוממות עממית לאומית בלתי מזוינת נגד הכיבוש - בחינת היבטים בדפוסי ההשתתפות העממית בה והערכת עוצמתה ונקודות התורפה שלה; כינוס המועצה הלאומית הפלסטינית בנובמבר 1988 ואימוץ פתרון 'שתי המדינות'; כינוס ועידת מדריד על רקע תוצאות מלחמת המפרץ והתפרקות בריה"מ.

3. מאוסלו עד לאינתיפאדה השנייה: החתימה על "הצהרת העקרונות" ועל הסכמי הביניים; הקמת הרשות הפלסטינית על רקע השליטה הישראלית ברוב הטריטוריה: מכשולים בלתי עבירים בדרך לעצמאות פלסטינית? עליית כוחם של הארגונים האסלמיים בשטחים. האינתיפאדה השנייה: ניתוח הסיבות לכישלון ועידת קמפ דייוויד; הסברים לפרוץ האינתיפאדה; ניתוח המדיניות הישראלית ומטרותיה לאורך האינתיפאדה; הסברת השוני בין מאפייני המאבק הפלסטיני באינתיפאדה הראשונה למאפייני המאבק הנוכחי; תפקידם ומדיניותם של גורמים בינלאומיים; הפיצול הפנים פלסטיני פתח-חמאס והשפעותיו.

חומר חובה לקריאה:

ביבליוגרפיה: שימו לב, רק חלק קטן מהמאמרים והספרים המופיעים ברשימה זו הם קריאת חובה.

- Abed, George ed. (1988) *The Palestinian Economy: Studies in Development Under Prolonged Occupation* (London: Routledge).
- Aronson Geoffrey (1996) *Settlements and the Israel-Palestinian Negotiations: An Overview* (Washington, DC: Institute of Palestine Studies).
- Aruri Naseer, and Samih Farsoun (1980) "Palestinian Communities and Arab Host Countries," in *The Sociology of the Palestinians*, ed. Elia Zureik and Khalil Nakhleh (London: Croom-Helm): 112-146.
- Aruri, Naseer ed. (2001) *Palestinian Refugees: The Right of Return* (London: Pluto Press).
- Baumgarten, Helga (2005) "The Three Faces/Phases of Palestinian Nationalism, 1948-2005," *Journal of Palestine Studies*, Vol. 34, No. 4, pp. 25-48
- Benvenisti, Meron (1984) *The West Bank Data Project: A Survey of Israel Policies* (Washington and London: American Enterprise Institute for Public Policy Research).
- Benvenisti, Meron (1987) *West Bank Data Project 1987 Report: demographic, economic, legal, social and political developments in the West Bank* (Jerusalem: the Jerusalem Post).
- Brand, Laurie (1988) *Palestinians in the Arab World* (New York: Columbia University Press).
- Brynen, Rex (1991) *Sanctuary and Survival: The PLO in Lebanon* (Boulder & San Francisco: Westview Press).
- Brynen, Rex (2000) *A Very Political Economy* (Washington: United States Institute of Peace).
- Buehrig, Edward (1971) *The UN and the Palestinian Refugees: A Study in Nonterritorial Administration* (Bloomington, Indiana: Indiana University Press).
- Cobban, Helena (1984) *The PLO: People, Power and Politics* (London: Cambridge University Press).
- Dakak, I. (1983) "Back to Square One," In Scholch Alexander, ed. *Palestinians over the Green Line* (London: Ithaca Press)
- Farsoun, Samih with Christina Zacharia (1997) *Palestine and the Palestinians* (Boulder: Westview Press).

Freedman, Robert O. ed. (1991) *The Intifada* (Miami: Florida International University Press).

Frisch, Hillel (1990) "From Armed Struggle Over State Borders to Political Mobilization and Intifada within It." *Plural Societies*, Vol. 19, No. 2 and 3.

Giacaman George and Dag Jorund Lonning, eds. (1998) *After Oslo: New Realities, Old Problems*. (London: Pluto Press).

Gerner, Deborah (1989) "Israeli Restrictions on the Palestinian Universities in the Occupied West Bank and Gaza," *Journal of Arab Affairs* 8, 1.

Gordon, Neve (2008) *Israel's Occupation* (Berkeley CA: University of California Press).

Graham-Brown, Sarah (1984) *Education, Repression and Liberation: Palestinians* (London: World University Press).

Gresh, Alain (1985) *The PLO: The Struggle Within* (London: Zed Books).

Hammami, Rema, (1990) "Women, the Hijab and the Intifada," *Middle East Report* 20, nos. 3-4, May-August 1990

Hammami, Rema (1997) *Labor and Economy: Gender and Segmentation in Palestinian Economic Life* (Palestinian Women: A Status Report, No. 4) (Birzeit, West Bank: Women's Studies Program, Birzeit University).

Heiberg, Marianne and Geir Ovensen eds. (1993) *Palestinian Society: A Survey of Living Conditions* (Oslo: FAFO Report).

Hilal, Jamil (1976) "Class Transformation in the West Bank and Gaza Strip," *MERIP Reports* 53 (December).

Hilal, Jamil (1993) "PLO Institutions: the Challenge Ahead," *Journal of Palestine Studies* 23, 1.

Hilal, Jamil (2006) *Hamas's Rise as Charted in the Polls 1994-2005*," *Journal of Palestine Studies* 35, 3: 6-19.

Hilal, Jamil (2010) "The Polarization of the Palestinian Political Field," *Journal of Palestine Studies* Vol. 39, No. 3 (Spring 2010), pp. 24-39.

Hiltermann, Joost (1991) *Behind the Intifada* (New Jersey: Princeton University Press).

Hunter, Robert F (1991) *The Palestinian Uprising* (Berkeley: University of California

Press).

Johnson, Penny (1988) "Palestinian Universities under Occupation," *Journal of Palestine Studies* 16, 3.

Michael Keating, Anne Le More and Robert Lowe, editors (2005) *Aid Diplomacy and Facts on the Ground: The Case of Palestine* (London: Chatham House).

Khalidi, Rashid (2006) *The Iron Cage: The Story of the Palestinian Struggle for Statehood* (New York: Beacon Press).

Khalili, Laleh (2005) "A Landscape of Uncertainty: Palestinians in Lebanon," *Middle East Report* 236 (Fall 2005).

Kimmerling, Baruch, and Joel Migdal (2003) *The Palestinian People: A History* (Cambridge, Mass. Harvard University Press).

Klein, Menachem (2007) " Hamas in Power," *Middle East Journal* 61, 3: 442-59.

Klein, Menachem (2010) *The Shift: Israel-Palestine: From Border Struggles to Ethnic Conflict* (London: Hurst & Co.).

Lockman, Z. and J. Beinin eds. (1989) *Intifada (A MERIP Book)* Toronto: *Between the Lines*.

Muslih, Muhammad (1993) "Palestinian Civil Society" *Middle East Journal* 47, 2.

Muslih, Muhammad (1990) "Towards Coexistence: An Analysis of the Resolutions of the Palestine National Council" *Journal of Palestine Studies*, Vol. 19, No. 4.

Muslih, Muhammad (1988) *The Origins of Palestinian Nationalism* (New York: Columbia University Press).

Peteet, Julie (2005) *Landscape of Hope and Despair* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press).

Peteet, Julie (1996) "From Refugees to Minority: Palestinians in Post-War Lebanon," *Middle East Report* 200 (July-Sept.1996).

Peteet, Julie (1991) *Gender in Crisis: Women and the Palestinian Resistance* (New York: Columbia University Press).

Rigby, Andrew (1989) *The Intifada: The Struggle over Education* (Jerusalem: Palestinian Academic Society for the Study of International Affairs).

-
- Robinson, Glenn (1997) *Building a Palestinian State* (Bloomington: Indiana University Press).
- Rosenfeld Maya (2010) "From Emergency Relief Assistance to Human Development and Back: UNRWA and the Palestinian Refugees, 1950-2009," *Refugee Survey Quarterly* 28 (2-3): 286-317.
- Rosenfeld, Maya (2004) *Confronting the Occupation: Work, Education and Political Activism of Palestinian Families in a Refugee Camp*. (Stanford: Stanford University Press).
- Rosenfeld, Maya (2002) "Power Structure, Agency, And Family in a Palestinian Refugee Camp," *Int. J. Middle East Stud.* 34
- Roy, Sara (1995) *Gaza Strip: The Political Economy of De-Development* (Washington DC: Institute for Palestine Studies).
- Roy, Sara (2011) *Hamas and Civil Society in Gaza: Engaging the Islamist Social Sector* (Princeton: Princeton University Press).
- Rubenberg, Cheryl (2001) *Palestinian Women: Patriarchy and Resistance in the West Bank* (Boulder, London: Lynne Rienner Publishers).
- Rubenberg, Cheryl (1989) "Twenty Years of Israeli Economic policies in the West Bank and Gaza: Prologue to the Intifada," *Journal of Arab Affairs*, Vol. 8, No.1.
- Rubenberg, Cheryl (1983) *The Palestine Liberation Organization* (Belmont, Massachusetts: Institute of Arab Studies).
- Sayigh, Rosemary (1979) *Palestinians: from Peasants to Revolutionaries* (London: Zed Press).
- Sayigh, Rosemary (1994) *Too Many Enemies* (London: Zed Press).
- Sayigh, Rosemary (1998) "Dis/solving the "Refugee Problem"," *Middle East Report* 207 (Summer 1998).
- Schiff, Benjamin (1995) *Refugees unto the Third Generation: UN Aid to Palestinians* (Syracuse: Syracuse University Press).
- Shehadeh, Raja (1993) *The Law of the Land* (Jerusalem: PASSIA).
- Sullivan, Anthony (1988) *Universities under Occupation* (Cairo: The American University in Cairo Press).
- Sullivan, Anthony (1994) "Palestinian Universities in the West Bank and Gaza Strip," *The Muslim World* 84, 1-2.

Tamari, Salim (1980) "The Palestinians in the West Bank and Gaza: the Sociology of Dependency," in *The Sociology of the Palestinians*, Khalil Nakhleh and Elia Zureik eds. (London: Croom Helm).

Tamari, Salim (1981) "Building Other People's Homes: the Palestinian Peasant Household and Work in Israel," *Journal of Palestine Studies* 11,1.

Tamari, Salim (1988) "What the Uprising Means," *Middle East Report*, May-June 1988.

Tamari, Salim (1991) "The Palestinian Movement in Transition: Historical Reversals and the Uprising," *Journal of Palestine Studies* 20, 2.

Tamari, Salim (1990) "The Uprising's Dilemma," *Middle East Report*, May-August 1990.

Tamari, Salim (1999) "Palestinian Social Transformations: The Emergence of Civil Society," *Civil Society* 8, 86.

Tamari, Salim (1996) *Palestinian Refugee Negotiations: From Madrid to Oslo II*. (Washington DC: The Institute of Palestine Studies).

Tamari, Salim (1995) "Fading Flags: The Crises of Palestinian Legitimacy," *Middle East Report* 194/195.

Taraki, Lisa ed. (2006) *Living Palestine: Family Survival, Resistance and Mobility under Occupation* (New York: Syracuse University Press).

Taraki, Lisa (1990) "The Development of Political Consciousness Among Palestinians in the West Bank and Gaza Strip, 1967-87," in Nassar and Heacock editors, *Intifada: Palestine at the Crossroads* (New York: Birzeit University & Praeger Publishers).

Usher, Graham (1995) *Palestine in Crisis*, (London: Pluto Press).

Zureik, Elia (1996) *Palestinian Refugees and the Peace Process* (Washington, D.C.: Institute for Palestine Studies).

פריטים בעברית:

אבו איאד (1979) ללא מולדת - שיחות עם אריק רולו (תל-אביב: מפרש).

אזולאי, אריאלה ועדי אופיר (2008) משטר זה שאינו אחד: כיבוש ודמוקרטיה בין הים לנהר (1967-) (תל אביב: רסלינג)

אלדר, שלומי (2005) עזה כמוות (תל אביב: ידיעות אחרונות, ספרי חמד)

אלדר, שלומי (2012) להכיר את חמאס (ירושלים: כתר).

אלדר, עקיבא ועדית זרטל (2005) אדוני הארץ: המתנחלים ומדינת ישראל 1967-2004 (תל אביב: דביר).

אפרת, אלישע (2002) גיאוגרפיה של כיבוש (תל אביב: כרמל).

בצלם: מרכז המידע הישראלי לזכויות האדם בשטחים – פרסומים נבחרים מהשנים 1989-2013

ברדה, יעל (2012) הביורוקרטיה של הכיבוש: משטר היתרי התנועה בגדה המערבית 2000-2006 (מכון ון ליר והקיבוץ המאוחד).

גזית, שלמה (1999) פתאים במלכודת: 30 שנות מדיניות ישראל בשטחים (תל אביב: זמורה ביתן מוציאים לאור).

גלבר, גד ואשר ששר, עורכים (1992) בעין הסכסוך: האינתיפאדה (תל אביב: הקיבוץ המאוחד)

הרכבי, יהושפט, עורך (1975) החלטות המועצות הלאומיות הפלסטיניות (בתוך ערב וישראל, קובץ תרגומים מערבית מס' 4-3) (תל אביב: עם עובד ומכון טרומן באוניברסיטה העברית).

ח'לידי, רשיד (2010) כלוב הברזל (ירושלים: מכון ון ליר והקיבוץ המאוחד).

טוויל, רימונדה (1979) מעצר בית: סיפורה של אישה פלשתינאית (ירושלים: אדם)

כהן, אמנון (1980) מפלגות בגדה המערבית בתקופת השלטון הירדני (ירושלים: מגנס).

כנפאני, ע'סאן גברים בשמש (תל אביב: מפרש)

משעל, שאול וראובן אהרוני (1989) אבנים זה לא הכל (תל אביב: הקיבוץ המאוחד)

משעל, שאול ואברהם סלע (2006) זמן חמאס אלימות ופשרה מהדורה מורחבת (תל אביב: ידיעות אחרונות)

סבירסקי, שלמה (עורך) (1992) האינתיפאדה: מבט מבפנים (תל-אביב: מפרש)

עמותת קו לעובד – דפי מידע 1992-1999

קימרלינג ברוך ויואל מגדל (1999) פלסטינים: עם בהיווצרותו (ירושלים: כתר).

קליין, מנחם (2006) יוזמת ז'נבה מבט מבפנים (ירושלים: כרמל).

רזנפלד, מאיה (1997) אורח החיים, חלוקת העבודה ותפקידים חברתיים של משפחות פליטים פלסטינים: המקרה של מחנה דהיישה (עבודת דוקטורט) (ירושלים: האוניברסיטה העברית).

שחאדה, רג'א (2004) זרים בבית: התבגרות בפלסטין הכבושה (תל אביב: ידיעות אחרונות, ספרי

חמד).

שחאדה, רג'א (2008) טיולים בפלסטין: רשימות על נופ הולך ונעלם (תל אביב: עם עובד).

שחאדה, רג'א (2005) כשהדרור הפסיק לשיר (תל אביב: ידיעות אחרונות וספרי עליית הגג).

שחאדה, רג'א (1982) הדרך השלישית (תל אביב: אדם).

שטיינברג, מתי (2008) עומדים לגורלם: התודעה הלאומית הפלסטינית 1967-2007 (תל אביב: משכל, ידיעות אחרונות).

שלו, אריה (1990) האינתיפאדה: הסיבות, המאפיינים וההשלכות (תל אביב: פפירוס).

שמש, משה (2012) התחייה הלאומית הפלסטינית: בצל משבר מנהיגות, מהמופתי עד שקירי, 1937-1967 (אוניברסיטת בן גוריון בנגב)

אתרים חשובים באינטרנט (להורדת פרסומים מרכזיים):

לסטטיסטיקה הפלסטינית המרכזית הלשכה אתר - www.pcbs.gov.ps

United Nations Relief and Work Agency for Palestine Refugees in the Near East א"אונר אתר - www.unrwa.org

בשטחים האדם לזכויות הישראלי המידע מרכז: בצלם אתר - www.btselem.org

OCHA Office for the Coordination of Humanitarian Affairs in the Occupied Palestinian Territory אתר www.ochaopt.org

עזה ורצועת המערבית לגדה העולמי הבנק אתר www.worldbank.org/ps

כתב עת מרכזי: *Studies Palestine of Journal*

חומר לקריאה נוספת:

רוב הפריטים ברשימה הביבליוגרפית שלעיל אינם קריאת חובה.

באתר הקורס במודל יועלו מדי שבוע חומרים לקריאה אשר בהם נדון בהרצאות. פריטים אלה יהוו את קריאת החובה של הקורס.

מרכיבי הציון הסופי:

הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 70 %

מטלות הגשה במהלך הסמסטר: תרגילים / עבודות / מבדקים / דוחות / פורום / סימולציה ואחרות 25 %

נוכחות / השתתפות בסיור 5 %

מידע נוסף / הערות:

הסטודנטים מתבקשים להיכנס באופן שוטף לאתר הקורס במודל, המתעדכן מדי שבוע.